

# ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARI İLE PROBLEM ALANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mustafa KOÇ\*  
Selahattin AVŞAROĞLU\*\*  
Adem SEZER\*\*\*

## ÖZET

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin akademik başarıları ile problem alanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda ilgili literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra K.T.Ü. Fatih Eğitim Fakültesinden rastgele 88 öğrenciye 50 maddeden oluşan Üniversite Öğrencileri Problem Tarama Ölçeği (ÜNÖPTO) uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin problem alanlarını belirlemeyi ve bu alanların, öğrencilerin akademik başarılarına olan etkisini ortaya koymayı sağlayacaktır. Bu amaç doğrultusunda, problem alanları olarak belirlenen; kişiler arası ilişkiler, depresyon, akademik mesleki problemler, aileye yönelik problemler, nevrotik eğilim ve yardım alma davranışı ile ilgili problemler açıklanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda problem alanlarının birbiriyle olan korelasyonu da göz önünde tutulmuştur. Bu amaçla gerçekleştirilen korelasyon çalışmasında belirgin olarak aile ile ilgili problem alanı, kişiler arası ilişkilere ilişkin problem alanı, akademik ve mesleki problem alanı ile akademik başarıyı gösterir başarı ortalaması ve başarı değerlendirilmesi değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca diğer problem alanlarıyla, akademik başarı arasında dolaylı olarak anlamlı ilişkiler söz konusudur.

**Anahtar Kelimeler:** Akademik Başarı, Problem Tarama, Üniversite Öğrencisi

## ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between academic success and problematic areas of the university students. With this aim, first the review of the literature on the subject has been concluded. Then a fifty item university students' problem determination scale has been applied to 88 randomly selected students from K.T.U Fatih Faculty of Education.

The findings obtained from this research will help to determine the problem areas of university students and the effects of these areas on the students' academic success. With this aim, it has been tried to explain the problem areas determined as relations between individuals, depression, academic occupational problems, family-related problems, neurotic tendency and the act of receiving aid. Accordingly the correlation of these problem areas with each other has also been taken into consideration.

---

\* Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi

\*\* Uzm. Psk. Danışman., Selçuk Üniversitesi Kampüs Sağlık Merkezi

\*\*\* Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi

As a result of this correlation study meaningful correlations between the variables; especially family related problem area, the problem area of relations between people, academic and occupational problem area and the mean showing the academic success and success evaluation have been obtained. In addition indirect meaningful relations are present between the other problem areas and the academic success.

**Keywords:** Academic Success, Problem Determination, University Students

## GİRİŞ

Üniversite gençliği değişik problemlerle yüz yüze olmasına rağmen problemlerinin çözümü konusunda istenilir düzeyde profesyonel yardım alma eğilimi göstermemektedirler. Üniversite öğrencilerinin problemleri kişiler arası ilişkilerden birçok nevrotik eğilimlerin sergilendiği boyuta kadar değişim göstermektedir. Bu problemler, akademik ve mesleki, ailevi, sosyal uyum, depresyon ve benzeri türde ortaya çıkabilmektedir ( Özbay, 1996).

Üniversite okuyan öğrencilerin birçoğu, yılsonu itibarıyla başarısızlığa uğrayabilmektedir. Öğrencilerin başarısızlığının önlenmesi, başarıyı etkileyen faktörlerin belirlenmesine bağlıdır. Başarıyı etkilemede önemli olan faktörler bilinirse başarısızlığı doğuran nedenlerin kontrol altına alınabileceği düşünülmektedir (Özgüven, 1974). Üniversitede öğrenci olmak, üniversite yaşamı, genelde ülkemizde ve diğer ülkelerde kaygı ve stres üretecek bir ortamın niteliğini taşımaktadır. Üniversite öğrencisi, birey olarak kendi gelişimsel sorunları olan bir kişidir. Üniversite öğrencisi ne yetişkindir ne de çocuktur. Çocukluktan gençliğe ve yetişkinliğe geçme döneminin sıkıntılarını yaşayabilmektedir. Kendi kimliğini bulma, toplumsal yönden yerel ve çocukluk döneminin değerlerini, daha geniş toplumun ulusal ve evrensel değerlerini benimseme ve uzlaştırma, toplum değerlerine uyum sağlama, sosyal olgunluğa erişme durumundadır. Üniversite gençleri, sosyal olgunluğa erişmenin ilk önemli boyutu olan bağımsızlık ve cinsel kimliğe uygun olan davranışları kazanmak zorundadır (Çuhadaroğlu, 1989, s. 35).

Yüksek öğrenim gençliğinin çeşitli sorunlarıyla ilgili kapsamlı iki araştırmanın bulguları (Ekşi, 1992) tarafından rapor edilmiş bulunmaktadır. Ekşi, iki ayrı öğretim yılında (1974-75 ve 1977-78) İstanbul Üniversitesi öğrencilerine uygulanan anket sonuçlarından elde ettiği bulgulara göre gençlerin sorunlarının zamanında, ana-babaların çocukların duygusal bağımsızlıklarını kazanmalarına imkan vermediğinden kaynaklandığını vurgulamakta ve ailelerine bağımlı yetişmiş gençlerin, boyun eğme, utangaç, şüpheli olduklarına ve aileden bağımsız girişimlerinin onlarda suçluluk duygularına yol açtığına ve gençlerde genelde bir girişim azlığının bulunduğu işaret etmektedir. Ayrıca Ekşi, ülkemizde erkekliği aşırı değer kazandıran toplumsal etkenlerin erkekte, cinsel

#### Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Problem Alanları Arasındaki İlişki

korkulan şiddetlendirdiği gibi, erkek evladın anneye çok yakın oluşunun da onlarda erkek kimliğini kazanmayı güçleştirdiğini ifade etmektedir. Ekşi, kızların ise kendi üst benlikleri ile sevgi gereksinimleri arasında çatışmaya düştüklerine ve çağdaş kadın rolü ile geleneksel rol beklentilerini dengelemede sorunlu olduklarına işaret etmektedir (Akt: Kılıççı, 1989, s. 70).

Yaşamın önemli bir parçasını oluşturan üniversite çağı, ergenlik dönemi gibi yaşam krizinin ardından başlamasıyla üzerinde özenle durmayı ve araştırmayı gerektirmektedir. Bir taraftan farklı bir ortama, diğer taraftan geçirmiş oldukları gelişim aşamasına bir de çevresel faktörler eklenince "üniversite öğrenimi" olgusu başlı başına ve değişim boyutları ile araştırma konusu haline gelmektedir. Bu açıdan üniversite öğrencilerinin ihtiyaçları, problemleri, kimlik gelişimleri, üniversite ortamına uyum süreçleri, mesleki tutum girişimleri, psikolojik hizmetlerden faydalanma imkânları ve tutumları, üniversite psikolojik hizmetler servisinin daha kapsamlı olarak incelenmesi ve sonuçlarının üniversiteye yönelik öğrenci kişilik hizmetleri açısından daha iyi yapılandırılması gerekmektedir (Özbay, 1997, s. 1).

Üniversite döneminde öğrenciyi etkileyen okul, çevre, aile, sosyo-ekonomik durumu, arkadaş grubu, üniversitenin imkanları, motivasyon, meslek seçimi vb. gibi etmenler üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Nitekim Rolon ve Richards (1965), 24 üniversitede ve 7242 kişi üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin birinci sınıftaki başarıları ile, ders dışı faaliyetlere katılma durumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasında medyan olarak 0.04 civarında bir korelasyon bulmuştur. Bu sonuç kuvvetli olarak akademik ve akademik olmayan alanlardaki başarının oldukça birbirinden bağımsız kabiliyet alanlarının olduğunu ifade eder. Tarman(1947); Fankel(1958); Astin(1964) ve Nichols (1965) tarafından gerçekleştirilen araştırmalara göre öğrencilerin sosyo-ekonomik seviyesi ile akademik öğrenim derecesi yönünden yüksek düzeydeki ailelerden olması başarılarını olumlu, bu iki etmen yönünden düşük olanların ise olumsuz yönde etkilemektedir. Tarman (1947), başarılı öğrencilerin benliklerine karşı güvenli olduklarını, daha işin başında iş başarma yönünden daha optimist, başarısız olanların ise daha pesimist olduklarını vurgulamıştır (Akt: Özgüven. 1974, s. 19).

Özbay (1997), yaptığı bir çalışmada üniversite öğrencilerinin kişiler arası ilişkilere ilişkin problemler, akademik ve mesleki problemler, nevrotik eğilimler, depresyon, aile ile ilgili problemler, yardım arama davranışları gibi problem alanlarını belirlemiştir. Araştırma, söz konusu problem alanları ile üniversite öğrencilerinin akademik başarıları arasındaki ilişkileri tespit etmeye yöneliktir. Üniversite öğrencilerinin toplumdaki diğer genç yetişkinler gibi gelişimsel görevleri arasında, yakın ilişki kurma, kimlik arayışı çabalarının sürdürme, bir yaşam stili çizme, meslek ve evlilik kararları gibi görevler sayılabilir. Bunlar, üniversite öğrencilerini farklı boyutlarda etkileme durumunda olup, öğrencilerin akademik, sosyal ve kişisel yaşantılarını önemli düzeyde etkileyebilmektedir.

Çoruh (1989), Üniversite gençliğinin üniversite ortamında uyum sağlaması gereken değişiklikleri akademik, benlik, kimlik gelişimi, yalnızlık, yurtlarda kalmak, işler arası ilişkiler çerçevesinde ele almıştır. Yaptığı araştırmasında üniversite öğrencilerinin genelde kişisel, sosyal, mesleki, eğitsel karmaşalar, ailevi problemler ve kararlar konusunda psikolojik danışmaya ihtiyaç duyduklar ortaya çıkmıştır. Şahin (1989) ise yaptığı çalışmada öğrencilerin genellikle psikolojik sağlık, danışacak kimse bulamama sorunu, toplum, kişilik kuralları, başarı, yalnızlık ve çevreyle ilişki konularında yardım arama çabalarında bulduklarına değinmiştir

### **Kişiler Arası İlişkilere İlişkin Problemler:**

Üniversite ortamı, farklı bir boyutta kişinin yeni bir sosyal çevrede ilişkilerini sürdürmesini gerektirmektedir. Yurt ortamı, sınıf atmosferi kişiye yeni sosyal çevre olabilecek nitelikteki etkileşim hedefleri, yeni sosyal becerileri ve çabalarını zorunlu kılmaktadır (Özbay, 1997). Aslında bu sorunun çok daha geniş kapsamlı olduğunu ve öğrencilerin kurumları, bölümleri, yönetmelikler ve yararlanabilecekleri imkanları hakkında yeterince bilgi sahibi değillerdir. Örneğin Orta Doğu Teknik Üniversitesinde yapılan bir çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunun üniversitede hangi fakültelerin veya fakültelerinde hangi bölümlerin olduğu, okudukları alanın "alt dalları" veya bölümlerinin idari yönleri ve seminer, konferans gibi yan faaliyetleri hakkında pek bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır (İmamoğlu, 1993).

Özbek ve ekibinin (1980), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri üzerindeki incelemesinde aile ile ilişkiler, ekonomik, politik ve cinsel eğilimler, spor ve sanatla uğraşlar ve fakülteyi seçim gibi konularında etkilenmesiyle odaklaşma alanının daha genişlediği görülmüştür. Sözü edilen çalışmada Corell Index uygulananların % 69.2 'si anket ve görüşmelere göre, % 18.5 hastalık sınırı içine girecek derecede ruhsal sorunlu bulunmuştur (Akt: Gülerce,1989).

### **Akademik ve Mesleki Problemler:**

Akademik alanlarla ilgili sorunların bir çoğu öğrenciyi üniversiteye girmeye iten nedenlerden kaynaklanmaktadır. Genellikle üniversiteye giriş nedeni olarak bir meslek sahibi olmak, kişilik geliştirmek, aileden ayrılıp bağımsız olmak, bir statü sahibi olmak ve bilimsel çalışma yapmak görünürdeki nedenler olarak sayılabilir. Bu doğrultuda üniversiteye giriş nedenlerini psikolojik, ekonomik ve toplumsal olmak üzere üç boyutlu olarak düşünülebilir (Özbay, 1997).

Çeşitli incelemelerde dersler ve başarı düzeyi ile ilgili sorunların öğrencilerce en önemli stres kaynağı olarak algılandığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin (Aksu ve Paykoç, 1986; Özgüven ve Diğ. 1992; Özgüven, 1990). Öğrencilerin bu denli önemli olan akademik başarı istediği alanda eğitim, ekonomik durum, ailenin yanında kalmak, öğrencilerin ruhsal durumu, öğrencinin başarısızlık yaşantısına

## Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Problem Alanları Arasındaki İlişki

ilişkin yorumu ile ilgilidir. Gençlerin akademik yaşantıları ile ilgili sorunları üniversiteye giriş nedenleri, başarı, eğitim-öğretim sistemi ve üniversite içi iletişim-bilgi edinme sorunları başlıkları altında ele alınabilir (Akt: İmamoğlu, 1993). Ayrıca, akademik başarı ile depresyon ve açıklama biçiminin ilişkili olabileceği bu modelin temellendirildiği Weiner'in (1983), başarı-başarısızlık nedenlerinin algılanmasına ilişkin yüklem modelinde, dolaylı olarak ifade edilmiştir. Weiner'e göre bireyler başarı karşısında mutluluk, güven ve kişisel doyum, başarısızlık karşısında ise üzüntü, hayal kırıklığı ve depresyon gibi duyuşsal tepkiler geliştirmekte ve bu duygular başarı-başarısızlık nedenlerinin algılanma biçimine bağlı olarak değişmektedir (Akt: Aydın, 1988).

### **Nevrotik Eğilimler:**

Yetişkinliğe bir adım olarak kabul edilen üniversite hayatında, ergenliğin bitişi ile tanımlanamayan bazı sonuçlar üniversite hayatında sürebilir. Geleneksel sosyal değerler, karşı cins arkadaş, yaşam biçimi konusundaki kaygılar devam edebilir. Özellikle üniversite birinci sınıf öğrencilerinin karşılaştıkları din değiştirme, yeni bir ideoloji benimseme, değişik felsefi inançlar edinme gibi değişiklikler öğrencilerin yaşamını etkileyebilir. Pek çok öğrenci ailenin yargı alanından uzak kaldığından, onlara karşı isyancı davranışlar yerine, yeni belirsiz şeylerle ilgili davranışlara bırakabilir ve kişi, bu yeni değişik davranışlar karşısında karmaşa yaşayabileceğinden psikolojik yardıma ihtiyaç duyabilir (Özbay, 1997).

Üniversite gençliği, ergenliğin çıkışında bir basamak olarak alt dönemlerine oranla ayakları yere basan, ben merkezlikten uzak, ebeveynle uzlaşmış bir görünüm sergilese de kimlik kazanımı, yeterlilik duyguları, sevme-sevilme olgularını tam halletmiş değildir ve olgunlaşma dönemi sürmektedir. Temel kimlik fonksiyonunun kazanılmasında en önemli kazançları, üniversite yıllarında olduğunu hesaba katarsak, ekonomik bağımsızlığın geç kazanılması, alt kültürlerinin bolluğu ve hatta kimi araştırmacılarca desteklenen bakımlı çocuk-ebeveyn ilişkisi zorlamaları çoğaltmakta, Adölesan dönemini uzatmaktadır (Maşrabacı, 1989). Üniversite ortamına giren genç, kendini yeni bir sosyal çevre içinde bulacaktır. Yeni arkadaşlar edinme, sosyal kabul görme ve beraberinde gelen yetersizlik duyguları, anksiyete ve benzeri özellikle kişilik özellikleri de yatkınsa alkolle tanışmada veya bağımlısı olmada bu dönem önemli rol oynar. Alkolle tanışma 18 yaşın altında yoğunlaşmasına rağmen, kimlik bunalımının sürmesiyle birlikte üniversite yılları alkol kullanımının yerleştiği dönem haline gelebilmektedir (Özbay, 1997). Gençlerin tanımladığı kimlik sorunları içinde ayrıca meslek seçimi, kim olduğuna ilişkin sorunlar, bireyselleşme ve beden algısı bozuklukları sıklıkla yer almaktadır. Bu sorunlar gençlerin kimlik geliştirme sürecinde özellikle ayrıştırma-bireyselleştirme gücünü çektğini düşündürmektedir. Ülkemizde özellikle alt sosyo-ekonomik düzeyde, çocuğun bağımlı bir kişilik geliştirecek şekilde toplumsallaştığı dikkate alınır, gençliğin ayrıştırma-bireyselleştirme sancısı beklenebilir (İmamoğlu, 1993).

### **Depresyon:**

Özellikle depresyon, en çok rastlanan sendromlardan biri olup üniversite popülasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu popülasyondan %17-23 arasının depresyona sahip olduğu ve özellikle üniversite danışma merkezlerine başvuran öğrencilerin %45'inin de yine depresyonda olduğu çeşitli araştırmalarca saptanmıştır (Özby, 1997).

Stres yaratan durumları ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış ölçekler gözden geçirildiğinde, genel yaklaşımın aile ile ilgili bazı sorunlar da dahil olmak üzere çeşitli olay ve durumları listelemek ve bunların sayısını belirlemek olduğu görülmektedir. Nitekim Lanorus (1980), bir ölçek geliştirmiş ve bunu stresle başa çıkma ölçeği (GDASOO) olarak modellemiştir. Oysa stresle başa çıkma modelinde ileri sürüldüğü gibi, kişinin eğitimle ilgili bir stresle başa çıkarken kullanacağı yollarla, aile sorunlarıyla başa çıkarken kullanacağı yollar bir birinden çok farklı olabilir. Bu nedenle genel olarak streslerin neler olduğunu belirlemek yerine, daha özgün olarak belirli bir alandaki stresleri belirleyerek ölçmeye çalışma gereği ortaya çıkmaktadır (Akt: Tuğrul, 1986). Diğer taraftan depresif eğilim ile, başarı düzeyi arasında olumsuz bir ilişki gözlenmektedir. Başarısız öğrenciler, başarılı olanlara kıyasla kendilerini daha depresif hissetmektedirler. Örneğin Orta Doğu Teknik Üniversitesinde atılma oranının yüksek olduğu ilk sınıflarda öğrencilerin görece olarak kendilerini daha depresif hissettikleri ortaya çıkmaktadır. Burada çift yönlü bir etki söz konusu olabilir; öğrenci bir yandan başarısız olma kaygısı ile depresiflik hissederken diğer yandan, bu ruh hali kendini derslere vermesini güçleştirebilir. Konu ile ilgili bir diğer araştırmada; öğrencinin sürekli kaygısının yüksek olması ile çalışma öğrenme alışkanlıklarının ve sınav rahatlığının olumsuz bir ilişki gösterdiği saptanmıştır (İmamoğlu,1993).

Weiner'e (1983) göre bireyler başarı karşısında mutluluk, güven ve kişisel doyum; başarısızlık karşısında ise üzüntü, hayal kırıklığı ve depresyon gibi duygusal tepkiler geliştirmekte ve bu duygular başarı-başarısızlık nedenlerinin algılanma biçimine bağlı olarak değişmektedir. Diğer yandan daha önceden belirtildiği gibi, öğrencilerde depresif belirtiler açıklama biçimi ve akademik başarı arasındaki ilişkiler gözlenmiştir. Daha da önemlisi öğrencilerdeki akademik başarısızlığı, başarısızlıkla ilgili açıklama biçimlerini de değiştirerek ortadan kaldırmaya yönelik bazı çalışmalar yürütülmüş ve açıklama biçiminde meydana getirilecek değişikliklerin başarısızlığı önleyici işlevi bulunduğu ileri sürülmüştür (Akt: Aydın, 1988). Günümüzde bunalımlı gençlerden üretken yetişkinliğe geçiş için gerekli olan ortam sağlanmak isteniyorsa, öncelikle orta yaş grubunun gerekli esnekliği gösterebilmesi de toplum düzenine sahip çıkabilmesi şarttır. O zaman hızlı toplumsal değişmelerin çalkantıları gençlik dönemi geçiren bireylerin doğal sayılabilecek bunalımlarını kendine ve çevreye yönelik yıkıcı boyutlara ulaştırmaktan kurtarabilir (Güven, 1989).

Özgüven (1974), Üniversite öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen

## Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Problem Alanları Arasındaki İlişki

zihinsel olmayan faktörlerle ilgili olarak Hacettepe Üniversitesinde 609 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin %44'ü nün günlük yaşamda kendilerini değişik düzeylerde gergin hissettiklerini, grubun %77 sinin ise moralinin orta düzeyde ya da bozuk olduğunu ve bu durumun öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin önemli olduğunu ifade etmektedir (Akt: Kılıçcı, 1989). Yine Özgüven (1974), yaptığı bir araştırmada; moral durumu orta ve yüksek olan öğrencilerin aynı zamanda başarı derecelerinde üst uçta yığılan bir dağılım gösterdiği, buna karşılık morali bozuk olanların ise dikkati çekecek şekilde başarı derecelerinin alt uçta toplandığını saptamıştır.

Üniversite öğrencilerinin en büyük stres kaynağı olarak aile ortamından kopup, çok farklı olan yurt ve sosyal çevre yaşamına ayak uydurabilme, arkadaş çevresinin değerleri ile tanışma, farklı kültürel değerlerle yüz yüze kalmadan kaynaklanan sorunlar da depresif yaşantılara sebep olabilecek etkenlerdir.

### **Aile ile ilgili problemler:**

Kişiler arası iletişim, insanların birbirlerinin tutumlarını ve değerlerini tanımalarında başlıca araçtır. Bir ailede bireyler arasındaki iletişimin niteliği, o ailedeki bireylerin birbirlerini tanıma düzeylerini belirler. Yani iletişimin yoğun ve yeterli düzeyde olduğu ailelerde, kişilerde birbirlerini anlama ve dolayısıyla da aile içi sorunların çözme şansları artabilir. Konuya bu açıdan yaklaşan araştırmalarda aile içindeki kişilerin birbirleri ile farklı yoğunluklarda iletişimde buldukları, aralarında yoğun iletişim bulunanların ise birbirlerini daha iyi anladıkları ortaya çıkmıştır (Dökmen, 1989).

Öğrencilerin aileleriyle ilgili başarıyı etkileyen etkin faktörler arasında en başta şu hususları sayabiliriz; Baba ve annenin öğrenim durumu, ailenin ortalama aylık geliri, annenin çalışması, anne ve babanın birbirleri ile geçimleri, ailenin öğrencinin derslerdeki başarısı ile ilgili ilgisi, genellikle öğrenciyi anlama derecesi, öğrenciye olan güveni, aile ile öğrenci arasındaki ilişkilerin durumu yer almaktadır (Özgüven, 1974). Aile içinde üyelerin yaş, cinsiyet gibi özelliklere bağlı olarak farklı rolleri ve bu rollere ilişkin farklı beklentileri olduğu açıktır. Yani ana-babanın, ergenlik dönemindeki geçlerin aile yaşamı stres kaynağı olarak değerlendirdikleri durumlar farklılık gösterebilir. Bu nedenle aile yaşamı ile ilgili streslerin belirlenmesinde kimin gözüyle değerlendirme yapılacağı önemlidir (Tuğrul, 1986).

Pekçok psikolojik danışman, öğrencilerin aile ilişkileriyle, onların üniversite birinci sınıfa uyum düzeyleri arasında bir ilişki olduğu üzerinde durmuştur. Ayrıca bu dönemde başarılı lisans derecesine sahip olmak ayrı birey olarak önemli gelişimsel görevlerdendir. Sonuçta bu dönemin en önemli sorunları da ayrı bir birey olabilme, ilk yıllar ya da üniversiteye giriş, aileye uzak yaşamaya atılan ilk adım olarak ortaya çıkar. Eğer öğrenci ve aile buna duygusal olarak hazırsa, bu evden ayrılma deneyimi başarılı bir şekilde sonuçlanabilir. Bu durum

aile ilişkilerinde başarıya ve üniversitenin ilk yıllarında da başarılı bir uyuma ışık tutar (Özbay, 1997).

### **Yardım Arama Davranışı:**

Yardım arama davranışı; kişi, problem ve yardım alınacak kaynak başta olmak üzere çok boyutlu bir olgudur. Psikolojik yardım aramaya dönük davranışları etkileyen faktörler çok değişik olabilmektedir. Bazı bireyler kişisel korkuları, zaafı, yetersizlikleri ve başarısızlıkları gibi nedenlerden dolayı profesyonel yardım arama davranışında bulunabilirken, bazıları ise temel sorunları ile ilgili bir psikolojik danışmana rahatlıkla kendini açmakta istekli olabilmektedirler.

Güçlü sosyal desteğe sahip kişiler, kolayca bulabileceği çok yakın arkadaş, akrabasının oluşu formal psikolojik danışma servisleri kullanmadaki olasılığı azaltmaktadır. Buna karşılık informal destek kaynağından yoksun olanlar, kişisel kaygılardan dolayı profesyonel sağlık merkezlerine ve yardım sağlayıcılarına daha çok yönelirler. Yaşam stresi ve sosyal destek alma düzeyi üniversite öğrencilerinin psikolojik danışmaya baş vurma kararlarını değişik yönlerde etkileyebilmektedir. (Özbay, 1996).

Solberg ve Diğ. (1994), araştırmasında profesyonel psikolojik yardım arama davranışlarını etkileyen nedenler olarak, problemlerin yoğunluğu ve tipini göstermişlerdir. Akademik, kişiler arası ilişkiler ve madde bağımlılığı problemlerinin arasında özellikle psikolojik danışma deneyimi olan ve problem düzeyleri daha yoğun olan kız öğrencilerin psikolojik yardım alma eğilim ve tutumlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte akademik problemleri olan öğrencilerin, psikolojik yardım aramaya daha kolay yönelebildikleri saptanmıştır. Buradan içsel, çeşitli kişiler arası ilişkiler ve kişilik problemleri olup, bunları yoğun düzeyde yaşamayan öğrencilerin, psikolojik yardım almak için daha çekimser oldukları anlaşılmaktadır. Bu da obje-nesne ilişkisi ve bunda ortaya çıkan başkaları tarafından farkında olma kaygısı, kişiyi bu tür problemlerini başkalarına götürmekten alıkoyabildiği şeklinde yorumlanabilir(Akt: Özbay, 1997).

Böyle bir gelişim aşamasında olan üniversite gençliği üzerinde istenilir düzeyde araştırmaların ve hizmetler açısından yapılanmanın olduğunu söylemek mümkün değildir. Araştırmaların azlığının yanında, üniversite düzeyinde verilmesi gereken psikolojik yardım hizmetlerinin de sınırlı olduğu ve bunların da istenilir düzeyde olmadığı söylenebilir. Bu çerçeveden ele alındığında, bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin problem alanları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi problem alanları, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyet değişkeni açısından incelemektir.



Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Problem Alanları Arasındaki İlişki

## YÖNTEM

### Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma Grubu; KTÜ Fatih Eğitim Fakültesinden rastgele seçilen 44 kız, 44 erkek olmak üzere 88 öğrenciden oluşmaktadır. Evreni; Edebiyat, Resim, Tarih, Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümlerinden seçilen 88 kişilik örneklem grubu temsil etmektedir.

### Araştırma Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde olup, okul surveyi niteliği taşımaktadır. Araştırma, üniversite öğrencilerinin problem alanları ile akademik başarılarını değerlendirebilmek amacı ile tasarlanmıştır.

### Veri Toplama Araçları ve İşlem

Üniversite öğrencilerinin problem alanlarını tespit etmeye yönelik ÜNÖPTÖ (Üniversite Öğrencileri Problem Tarama Ölçeği) ölçme aracı kullanılmıştır. Bu ölçme aracı 50 maddeden oluşmakta olup, üniversite öğrencilerinin değişik problemlerini sistematik olarak anlaşılabilirliğini sağlayabilecek bir düzenleme içerisinde yapılandırılmıştır. Testin geçerliliği ve güvenilirliği Özbay (1997), tarafından yapılmıştır. Ölçek, Likert tipi bir derecelendirme tarzında yapılmış olup, üzerinde birden altıya kadar cevaplanan mümkün olduğu bir şekilde hazırlanmıştır. Bu derecelemede 1: Hiç Bir Zaman, 2: Çok Az Bir Zaman, 3: Az Bir Zaman, 4: Bazen, 5: Sık Sık 6: Her zamana karşılık gelmektedir. Maddelerin çoğunda problemlilik durumu ifade edilirken, derecelenmeye uygun olarak bazı maddeler olumlu olarak yazılmıştır. Bu maddeler daha sonra ortak yönlülük sağlamak için tersine çevrilmiştir. Testin yanındaki bilgi formunda bazı kişisel bilgiler istenmiş, ayrıca akademik başarı ilişkisini kurabilmek için bununla ilgili sorular forma eklenmiştir.

Bu ölçek deneklere araştırmacılar tarafından uygun bir ortamda bireysel olarak verilmiştir. Örnek maddeler, okunarak anlaşılması temin edilmiştir. ÜNÖPTÖ'da yer alan yardım aramaya ilişkin alt ölçekteki 13 soru ters çevrilmiştir. ÜNÖPTÖ'ye ait bilgi formunda yer alan fakülteniz, sınıfınız, ailenizin eğitim düzeyi, anne babanızın mesleği, kardeş sayısı ve ikamet edilen yer gibi bilgiler form'dan çıkarılmış, öğrencilerin kendilerine ilişkin başarı değerlendirmeleri ve başarı ortalamaları istenmiştir. Öğrencilerin kendilerine ilişkin başarı değerlendirmeleri 1'den 6'ya kadar cevaplanan mümkün olduğu bir şekilde hazırlanmıştır. Bu derecelemede ise 1: Çok Başarısız, 2: Kısmen Başarısız, 3: Başarısız, 4: Kısmen Başarılı, 5: Başarılı, 6: Çok Başarılıya karşılık gelmektedir. Bilgi formuna eklenen "Başarı Ortalaması" öğrencilerin,

kendilerine ilişkin başarı değerlendirmelerini, araştırmanın amacına ulaşması, akademik başarı ve söz konusu problem alanları arasındaki ilişkiyi tespit etmek içindir. ÜNÖPTÖ testi ve bilgi formu birlikte bir sayfa şeklinde toplanmış, uygulamaların tümü, öğrencilerin yıl sonu bitirme sınavlarının bitiminde yapılmıştır. Böylece, olan stres etkisi sabit tutulmaya çalışılmıştır.

## BULGULAR

Araştırmamızda, toplanan veriler SPSS program kullanılarak değerlendirilmiştir. ÜNÖPTÖ ölçeğinden elde edilen puanların, akademik başarı ile olan ilişkilerini tespit etmek için başarı ortalamaları ve öğrencilerin kendilerine ilişkin başarı değerlendirmeleri arasındaki korelasyonlar Pearson Momentler Çarpıma Korelasyon Tekniği ile hesaplanmıştır. Buna göre elde edilen sonuçlar tablo-1 de gösterilmiştir.

**Tablo 1.** Korelasyon Tablosu

Başarı Ortalaması	1.00								
Başarı Değerlen.	0,40***	1.00							
Aile	-0,24*	-0,21	1.00						
Akademik-Mesl.	-0,22	-0,19	0,22*	1.00					
Depresyon	-0,12	-0,24*	0,40***	0,28**	1.00				
Kiş. Arası İlişki.	-0,03***	-0,19	0,29**	0,17	0,51***	1.00			
Nevrotik	-0,19	-0,26**	0,39**	0,32**	0,46***	0,30**	1.00		
Yardım Arama	-0,01	-0,18	-0,03	0,08	0,28**	0,16	0,04	1.00	
Yaş	0,09	0,15	0,10	-0,22**	-0,13	-0,15	-0,16	-0,16	1.00

Tablo-1 de görüldüğü gibi, başarı ortalaması ve başarı değerlendirmeleri arasında yüksek düzeyde 0,40 gibi anlamlı bir korelasyon olduğu gözlenmiştir. Başarı ortalaması ve aile ile ilgili problemler arasında ters yönde ve düşük düzeyde 0,24 gibi manidar bir ilişki söz konusudur. Yine başarı ortalaması ile kişiler arası ilişkilere ilişkin problem boyutu arasında ters yönde orta düzeyde 0,03 gibi bir ilişki bulunmuştur.

Öğrenci başarı değerlendirmeleri ile depresyon problem alanı arasında ters yönde ve düşük düzeyde 0,24 gibi manidar bir ilişki gözlenmiştir. Yine başarı değerlendirmesi ile nevroitik eğilimler arasında ters yönde orta düzeyde -0,26 anlamlı bir korelasyon gözlenmiştir.

Aile ile ilgili problem alanı ile akademik ve mesleki problem alanı arasında orta düzeyde 0,22 gibi bir ilişki vardır. Aile ile ilgili problemler ve depresyon arasında yüksek düzeyde 0,40 gibi manidar bir ilişki söz konusudur. Yine, aile ile

#### Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Problem Alanları Arasındaki İlişki

İlgili problemler ve kişiler arası ilişkilerle ilgili problem alanları arasında orta düzeyde 0,29 aile ile ilgili problem alanı ve nevrotik eğilimler arasında ters yönde yüksek düzeyde 0,39 anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akademik ve mesleki problemler ile depresyon arasında orta düzeyde 0,28 gibi manidar bir ilişki vardır. Akademik ve mesleki problemler ile nevrotik eğilimler arasında orta düzeyde 0,32 gibi anlamlı bir ilişki söz konusudur. Akademik-mesleki problemler ile, yaş faktörü arasında ters yönde düşük düzeyde 0,22 gibi bir ilişki söz konusudur.

Depresyon ve kişiler arası ilişkilere ilişkin problem alanları arasında yüksek düzeyde 0,51 gibi anlamlı bir ilişki söz konusudur. Yine depresyon ve nevrotik eğilimler arasında yüksek düzeyde 0,46 gibi manidar bir ilişki bulunmuştur. Depresyon ve yardım arama tutumları arasında ise orta düzeyde 0,28 gibi anlamlı bir ilişki vardır. Son olarak kişiler arası ilişkilere ilişkin problem alanları ile nevrotik eğilimler arasında orta düzeyde 0,30 manidar bir ilişki bulunmuştur.

**Tablo 2.** F Tablosu

Değişken	FAK	X	Ss	F	P
Aile	Düşük	17,50	3,11	1,91	0,15
	Orta	19,54	3,94		P>0,05
	Yüksek	22,75	3,92		
Akademik-Mesleki	Düşük	27,75	5,25	1,00	0,37
	Orta	32,80	7,28		P>0,05
	Yüksek	33,75	5,44		
Nevrotik	Düşük	16,75	2,87	0,90	0,41
	Orta	18,76	3,58		P>0,05
	Yüksek	20,00	1,83		
Kişiler Arası İlişki	Düşük	14,78	4,86	1,83	0,17
	Orta	19,95	5,59		P>0,05
	Yüksek	21,00	1,41		
Yardım Arama	Düşük	21,00	5,35	1,41	0,25
	Orta	20,35	4,62		P>0,05
	Yüksek	16,50	1,73		
Depresyon	Düşük	26,75	5,68	0,38	0,69
	Orta	23,06	7,09		P>0,05
	Yüksek	25,00	1,63		
Başarı Ortalaması	Düşük	3,13	0,80	2,88	0,06
	Orta	2,45	0,47		P>0,05
	Yüksek	2,37	0,55		

Tablo-2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına etki eden problem alanlarına ilişkin sosyo-ekonomik düzey farklılıkları, aile ile ilişkin problem kaynağı ile sosyo-ekonomik düzey arasında ortalama olarak bir farklılık olmasına karşın anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ( $P>0,05$ ). Akademik-mesleki problem kaynağı ile S.E.D arasında yüksek gelirli öğrencilerin başarıları daha yüksek gözükse de aralarında manidar bir farklılık yoktur ( $P>0,05$ ). Nevrotik problem kaynağı ile sosyo-ekonomik düzey arasında yüksek gelirli öğrenciler daha nevroitik belirtiler göstermesine rağmen anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ( $P>0,05$ ). Kişiler arası ilişkilerle, sosyo-ekonomik düzey arasında da manidar bir farklılık gözlenmemiştir ( $P>0,05$ ). Yardım arama davranışı ile sosyo-ekonomik düzey arasında gelir düzeyi daha düşük öğrenciler, daha fazla bir yardım arama tutumuna girmelerine karşın aralarında anlamlı bir farklılık yoktur ( $P>0,05$ ). Depresyon problem kaynağı ile sosyo-ekonomik düzey arasında depresif belirtileri en az orta düzey geliri olan öğrenciler yaşamasına rağmen aralarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ( $P>0,05$ ). Yine başarı ortalaması ile sosyo-ekonomik düzeye bakıldığında akademik anlamda, sosyo-ekonomik olarak düşük seviyedeki öğrenciler daha başarılı gibi gözükmelerine rağmen aralarında manidar bir farklılık bulunmamıştır ( $P>0,05$ ).

Tablo 3. t Tablosu

Değişken	Cinsiyet	X	Ss	t değeri	P
Başarı ortalaması	Kız	2,60	0,49	2,13	0,01 $P<0,05$
	Erkek	2,35	0,49		
Başarı değerlendirme	Kız	21,00	4,31	-2,77	0,01 $P<0,05$
	Erkek	25,00	8,32		
Kişiler arası ilişki	Kız	19,48	4,03	-0,48	0,63 $P>0,05$
	Erkek	20,05	6,74		
Nevrotik	Kız	19,11	3,00	1,03	0,30 $P>0,05$
	Erkek	18,34	3,95		
Yardım arama	Kız	19,73	2,85	-0,97	0,33 $P>0,05$
	Erkek	20,68	5,85		
Aile	Kız	19,32	4,41	-0,65	0,52 $P>0,05$
	Erkek	19,86	3,39		
Akademik-mesleki	Kız	34,64	6,18		0,01 $P<0,05$
	Erkek	30,59	7,56		

Tablo-3 'de t testi sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin akademik başarıları ile problem alanları arasındaki ilişkide; başarı ortalaması, başarı değerlendirme ve akademik-mesleki problem alanları arasında cinsiyetler açısından anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ( $P<0,05$ ). Üniversite öğrencilerinin akademik başarıları ile problem alanları arasındaki ilişkide, kişiler arası ilişkiler, nevroitik, yardım arama ve aile ile ilgili problem alanları arasında cinsiyetler

## Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Problem Alanları Arasındaki İlişki

açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır( $P>0,05$ ).

### TARTIŞMA

Bu araştırmada, Üniversite öğrencilerinin problem alanlarının akademik başarılarını etkilediği düşünülerek, öğrencilerin problem alanlarıyla akademik başarıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Öğrencilerin akademik başarılarını gösteren başarı ortalamaları ile aileye ilişkin problemler arasında anlamlı bir korelasyon gözlenmiştir. Bu ilişki, aileye ilişkin problemlerin artması durumunda başarı ortalamasının düşeceği anlamını taşıyabilmektedir. Başarı ortalaması ile kişiler arası ilişkilerdeki problemler arasında oluşan ters yöndeki ilişkide bu boyutta görülen problemlerin artması durumunda akademik başarıyı gösteren başarı ortalaması düşeceğini ifade etmektedir.

Öğrencilerin kendilerine ilişkin başarı değerlendirmeleri boyutu ile nevrotik eğilimlerin, öğrencilerin kendilerine ilişkin başarı değerlendirmelerini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Aile ile ilgili problem kaynağı, akademik ve mesleki problemler depresyon kişiler arası ilişkilere ilişkin problemler nevrotik eğilimler boyutları arasında görülen yüksek düzeydeki anlamlı korelasyonlar aile ile ilgili problemlerin ardından, öğrencilerde depresyon belirtileri nevrotik belirtiler kişiler arası ilişki problemleri ve akademik ve mesleki problemler yaşayabileceklerini göstermektedir.

Akademik ve mesleki problem alanı ile nevrotik ve depresyon değişkenleri arasında görülen manidar düzeydeki ilişkide, nevrotik ve depresif belirtilerin artışı akademik ve mesleki problemler artışını ifade etmektedir.

Depresyon ile kişiler arası ilişkilerdeki problem alanı, nevrotik eğilimler ve yardım arama değişkenleri arasındaki anlamlı korelasyonlarda depresyon durumunda kişiler arası ilişkilere ilişkin problemlerin nevrotik eğilimlerin artacağı ve buna ilişkin yardım arama tutumlarının da artacağını göstermektedir. Ayrıca kişiler arası ilişkilerdeki problemler beraberinde nevrotik eğilimleri de getirebilir. Aralarında doğru orantılı bir korelasyon söz konusudur. Sonuç olarak odaklaştığımız problem alanları olan nevrotik eğilimler, depresyon, kişiler arası ilişkiler, akademik-mesleki problemler, aile ile ilgili problemler, yardım arama değişkenleri üniversite öğrencilerinin akademik başarılarını dolaylı da olsa etkilemektedir. Fakat aile ile ilgili problemler, kişiler arası ilişkilerden kaynaklanan problem alanları, akademik ve mesleki problem alanları akademik başarıyı doğrudan etkilemektedir.

t tablosunda üniversite öğrencilerinin akademik başarıları ile problem alanları arasındaki ilişkide başarı ortalaması değişkeni incelendiğinde görülen cinsiyet farklılıklarına göre kızların başarı ortalamaları daha yüksektir. Fakat öğrencilerin

kendilerine ilişkin başarı değerlendirmelerinde görülen cinsiyet farklılığı da erkeklerin kendilerini daha başarılı değerlendirdiklerini göstermektedir. Son olarak t tablosunda akademik-mesleki problem alanına ilişkin görülen cinsiyet farklılıkları da kızların bu alanda erkeklere göre daha problem yaşadıklarını göstermektedir.

### ÖNERİLER

Bu araştırmanın bulgularına göre üniversite öğrencilerinin problem alanlarının, akademik başarılarını etkilediği görülmektedir. Üniversitelerimizde okuyan gençlerin benzeri problemler yaşadığı varsayılarak aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

1. Evlerinden eğitim amaçlı ayrılan gençlerimiz, üniversite ortamında değişik problemlerle karşılaştıklarında, çoğu zaman bu problemi yenmede yetersiz kalabilmektedirler. Bu açıdan üniversitemizin bu konuyla ilgili birimlerine çok iş düşmektedir.
2. Mediko- sosyal merkezleri daha işlevsel hale getirilerek, fakülte-merkez arasında koordineli bir etkileşim sağlanmalıdır. Bu merkezlerde çalışan uzman kişilerin sayıları artırılarak, öğrenci psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri daha verimli hale getirilmelidir
3. Üniversite-mediko arasında işbirliği sağlanmalı, öğrencilerin boş zaman etkinlikleri ve kültürel faaliyetleri daha da zenginleştirilmelidir.
4. Konsültasyon ve eğitim hizmetlerine ağırlık verilmeli ve bu konuda gerekli birimler daha aktif rol almalıdırlar.

### KAYNAKLAR

- Aydın, G. (1988). "Üniversite Öğrencilerinde Depresyonun Açıklanma Biçimi ve Akademik Başarı İlişkisi". Ankara: Türk Psikoloji Dergisi.
- Çuhadaroğlu, F. (1989). "Üniversite Gençliğinde Kimlik Bocalamaları". Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi.
- Çoruh, M. (1989). "Üniversite Gençliğinin Uyum Sorunları". Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi.

#### Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Problem Alanları Arasındaki İlişki

- Dökmen, Ü. (1989). "Ana-baba Gençleri Ne Ölçüde Tanıyor? ". Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi.
- Gülerce, A. (1989). "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sorunları ve Üniversite Danışma Merkezlerine Genel Bakışları ve İlişkileri". Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi.
- Güven, A. (1989). "Üniversite Gençliğinin Kimlik Arayışları". Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi.
- İmamoğlu, O. (1993). "Üniversite Gençliğinin Sorunlarına Yönelik 1982-92'de Yayımlanan Araştırmalara İlişkin Değerlendirme ve Yorumlama". Ankara: Türk Psikoloji dergisi.
- Kılıçcı, Y. (1989). "Okulda Ruh Sağlığı". Ankara: Sofalı Ofset Tıpo Matbaacılık.
- Maşrabacı, S. (1989). "Yurtta Kalan ve Kalmayan Üniversite Öğrencilerinin Ruh Sağlığını Etkileyen Psikolojik Faktörler". Üniversite Gençliğinde Uyum Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi.
- Özbay, Y. (1996). "Üniversite Öğrencilerinin Problem Alanları ile Yardım Arama Tutumları Arasındaki İlişki". İstanbul: IX. Ulusal Psikoloji Kongresi. Boğaziçi Üniversitesi.
- Özbay, G. (1997). "Üniversite Öğrencilerinin Problem Alanlarını Belirlemeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". Trabzon: K. T. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özgüven, İ.E. (1974). "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan faktörler". Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Özgüven, İ.E. (1989). "Üniversite Öğrencilerinin Uyum Sorunları İle Baş Etme Yolları". Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi.

Mustafa KOÇ - Selahattin AVŞAROĞLU - Adem SEZER

- Şahin, N.H. (1989). "Beck Depresyon Envanterinin Üniversite Öğrencileri İçin Geçerliği Güvenirliği". Ankara: Türk Psikoloji Dergisi. 23, 3-13.
- Tuğrul, C. (1986). "Gençlik Dönemindeki Aile Sorunlarını Değerlendirme Ölçeği Faktör Yapısı, Güvenlik Yapısı". Ankara: Türk Psikoloji Dergisi.